

Reactie internetconsultatie Wet werkelijk rendement box 3

Amsterdam, 20 oktober 2023

Geachte lezer,

De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (hierna: de NOB) heeft met belangstelling kennisgenomen van de **internetconsultatie 'wet werkelijk rendement box 3'** en maakt graag van de gelegenheid gebruik hierop te reageren.

De NOB waardeert dat het demissionaire kabinet deze internetconsultatie toch heeft gelanceerd. De voortgang van dit dossier wordt daarmee geborgd en het is belangrijk voor belastingplichtigen om die voortgang ook te zien.

Voor de NOB ingaat op specifieke onderwerpen in het voorstel dat nu wordt geconsulteerd vraagt zij aandacht voor een aantal zaken.

Wat betreft de wijze waarop de grondslag van de belastingschuld in box 3 wordt vastgesteld, wordt de zogeheten 'totaalvoordeel'-gedachte geïntroduceerd. Deze methode is vergelijkbaar met de methode die wordt gebruikt voor ondernemingen en kan tot complicaties en vragen leiden. In de reactie geeft de NOB een ander uitgangspunt ter overweging.

Voor het zo veel mogelijk beperken van de administratieplicht van belastingplichtigen, wat ook een expliciete overweging is in de toelichting bij het internetconsultatievoorstel, doet de NOB een aantal suggesties voor vereenvoudiging.

Met de keuze voor het belasten van nominaal rendement blijft de inflatie buiten beschouwing. Dat raakt aan het draagkrachtbeginsel. De NOB vraagt zich af of de overweging voor eenvoud ter zake van deze keuze, de aantasting van het draagkrachtbeginsel voldoende rechtvaardigt.

Met haar reactie wil de NOB bijdragen aan de ontwikkeling van kwalitatieve wetgeving ten behoeve van de rechtszekerheid en rechtsbescherming van burgers en tevens bijdragen aan de ontwikkeling van eenvoudigere, uitvoerbare wetgeving. Dat doet zij vanuit haar expertise en ervaring. Wij hebben daarbij aandacht voor de fundamentele rechts- en wetgevingsbeginselen zoals rechtsgelijkheid, rechtszekerheid, handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid.

Hoogachtend,
de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized, cursive script that appears to read 'R.A. van der Jagt'.

drs. R.A. van der Jagt
voorzitter Commissie Wetsvoorstellen

Inhoud

A. Algemeen	4
1. Totaalvoordeelgedachte	4
2. Administratieplicht belastingplichtigen	5
3. Negeren van inflatie	6
B. Hoofdlijnen van het voorstel	8
1. Bepalen van het inkomen op basis van het werkelijke rendement (o.a. eigen gebruik en zakelijkheidsbeginsel)	8
2. Banktegoeden / contant geld	9
3. Aandeel in VVE-reservefondsen	10
4. Derdenrekening notaris	10
5. Onderlinge vorderingen en schulden partners / minderjarige kinderen	10
6. Gerechtigdheid tot een onverdeelde boedel / vruchtgebruikssituaties	11
7. Onroerende zaken (niet zijnde de eerste tweede woning, EWSB): moderniseringskosten, onderhoudskosten en verbeteringskosten	11
8. Aandelen in en winstbewijzen van een familie- of startende onderneming: sfeerovergang	12
9. 'Openingsbalans'-problematiek	12
10. Goed koopmansgebruik	14
11. Verliesverrekening	16
12. Tweede woning voor hoofdzakelijk eigen gebruik	17
13. Familiebedrijven en startende innovatieve ondernemingen	19
14. Conserverende aanslag	22
15. Verzekeringsproducten	22
16. Vorderingen en schulden	24
17. Geen wijziging van artikel 4.14 Wet IB 2001	24
18. Gedragseffecten	24
19. Europese aspecten	25
C. Tot slot	26

A. Algemeen

1. Totaalvoordeelgedachte

In het consultatiewetsvoorstel wordt uitgebreid aandacht besteed aan de wijze waarop de grondslag van de belastingschuld in box 3 in de toekomst wordt bepaald. Hiervoor wordt een methode gehanteerd die vergelijkbaar is met de methode die wordt gebruikt voor ondernemingen, de totaalwinstgedachte. Deze methode houdt in dat de belastbare grondslag wordt bepaald op ‘alle voordelen die, onder welke naam en in welke vorm dan ook, worden verkregen’ uit de vermogensbestanddelen van box 3. Dit betekent dat niet alleen inkomsten (zoals rente, dividend en huur) daaronder vallen, maar ook vermogensmutaties.

Met de introductie van deze ‘totaalvoordeel’-gedachte wordt een aantal belangrijke elementen van de totaalwinstgedachte geïntroduceerd, zoals vermogensetikettering, vermogensvergelijking, zakelijkheidsbeginsel, correcties voor eigen gebruik, maar daarmee ook de ruilarresten/vervangingsleer en goedkoopmansgebruik. Hierna zullen wij op een aantal van die punten dieper ingaan en vaststellen dat het tot veel complicaties en vragen leidt. Ook leidt dit tot een aanzienlijke lastenverzwaring voor de belastingplichtige.

Wanneer een ander uitgangspunt wordt gehanteerd, namelijk een rule-based-systeem (waar overigens ook beperkingen aan kleven), waarbij specifiek wordt omschreven in welke omstandigheden en bij welke feiten/rechtshandelingen een voordeel tot de belastbare grondslag wordt gerekend (zoals bijvoorbeeld wordt gehanteerd in box 2), worden de nodige complicaties, vragen en lastenverzwaring vermeden. In andere woorden: zou niet een afweging moeten worden gemaakt tussen een ‘rule-based’ of een ‘principle-based’ systeem?

Een ‘rule-based’ systeem heeft bijvoorbeeld de volgende voordelen ten opzichte van de ‘totaalwinstgedachte’. Ten eerste valt daarmee uit de wettekst zelf te herleiden wat de belastbare feiten zijn. Dit leidt tot eenvoud en herkenbaarheid voor de burger. Een ander voordeel is dat de administratieve verplichtingen naar verwachting minder zijn, omdat er geen integrale vermogensadministratie en -vergelijking hoeft te worden bijgehouden, maar een (eenvoudigere) administratie voor de specifieke vermogensbestanddelen die wellicht ook beter te automatiseren is.

Meer van principiële aard is echter de overweging dat de totaalwinstgedachte uit de winstsfeer komt en deze logisch past bij het karakter van een onderneming en de wijze waarop die wordt gedreven, terwijl de vermogensbestanddelen in box 3 een geheel andere functie vervullen en van een andere orde zijn. Het zijn wezensvreemde elementen die, zoals hierna ook zal blijken, in veel gevallen niet goed inpasbaar lijken in box 3. De NOB vraagt de keuze voor een totaalvoordeelbegrip nader toe te lichten.

2. Administratieplicht belastingplichtigen

De NOB begrijpt dat met het voorgestelde box 3 stelsel op basis van werkelijk rendement een wettelijke administratie- en bewaarplicht wordt voorgesteld voor box 3-belastingplichtigen. De achtergrond van deze administratie- en bewaarplicht is gelegen in het feit dat in een stelsel op basis van werkelijk rendement meer gegevens nodig zijn dan in het huidige stelsel. Als gevolg van de wettelijke administratie- en bewaarplicht dient de belastingplichtige alle relevante documenten (gegevens en bewijzen over aankooprijzen, investeringen en kosten etc.) m.b.t. box 3-vermogen te bewaren en bij te houden. Er wordt voorgesteld om de administratie- en bewaarplicht proportioneel en voorzienbaar vorm te geven. De verplichting moet in verhouding staan tot de diversiteit en de complexiteit van het vermogen. In de concept Memorie van Toelichting (hierna: MvT) wordt aangegeven dat onderzocht wordt of differentiatie naar complexiteit van vermogen kan worden aangebracht of dat gewerkt kan worden met toegangscriteria zoals de hoogte van het vermogen. De NOB kan zich goed voorstellen dat ten aanzien van vermogen waarvan informatie wordt aangeleverd door ketenpartners, zoals banken, financiële instellingen en verzekeraars geen administratie- en bewaarplicht zal gelden. Datzelfde geldt voor onroerend goed dat als eerste tweede woning in aanmerking wordt genomen (EWSB). Daarvoor is immers enkel de WOZ-waarde van elk jaar benodigd waarover vervolgens een forfaitair rendement in aanmerking genomen dient te worden.

Ten aanzien van niet-beursgenoteerde aandelen, die niet vallen onder de familiebedrijven- en/of start-/scale-up-bepalingen, vraagt de NOB zich af hoe ver de administratieplicht zal strekken. Ten aanzien van dergelijke aandelen zullen immers volgens het voorstel ook ongerealiseerde waardeontwikkelingen jaarlijks belast worden. In de ogen van de NOB zal een box 3 aandeelhouder niet over de hiervoor benodigde informatie kunnen beschikken. In het kader van proportionaliteit en eenvoud kan dit naar de mening van de NOB opgelost worden door in de wet op te nemen dat bij niet-beursgenoteerde aandelen uitgegaan mag worden van de gedeponeerde jaarrekening van de entiteit waarin de aandelen worden gehouden. Overigens komt bij niet-beursgenoteerde aandelen, ook bij de hiervoor genoemde oplossing, een praktisch punt wat betreft timing op. Veelal zal de benodigde informatie ter bepaling van de ongerealiseerde waardeontwikkelingen van dergelijke aandelen pas beschikbaar zijn, als het al beschikbaar wordt, voor de box 3 aandeelhouder nadat de termijn voor het indienen van de aangifte inkomstenbelasting is verstreken. Het van toepassing verklaren van de vermogenswinstbelasting op alle niet-beursgenoteerde aandelen zou dit probleem in de ogen van de NOB eenvoudig oplossen. Aangezien een uitkerende entiteit een dividendnota dient uit te reiken aan de ontvanger van het dividend, kan daarmee op eenvoudige wijze voldaan worden aan de administratieplicht van een box 3 aandeelhouder.

3. Negeren van inflatie

De NOB merkt op dat het kabinet de thans voorgestelde belasting rechtvaardiger acht dan het huidige forfaitaire regime omdat het beter aansluit bij de werkelijke draagkracht (MvT, blz. 6). De hoofdregel is een vermogensaanwasbelasting. Het kabinet meent dat vermogensaanwas als een draagkrachtvermeerderende factor wordt gezien (MvT, blz. 6). De NOB meent dat bij het (terecht) als belangrijk fundament aanmerken van het draagkrachtbeginsel, het negeren van inflatie niet juist is.

De NOB wijst hierbij op onderstaand citaat uit het debat d.d. 14 december 2021¹ in de Eerste Kamer. Enkele dagen voordat het Kerstarrest verscheen, werd in de Eerste Kamer gedebatteerd over het Belastingplan 2022. Tijdens dat debat is door Eerste Kamerlid Essers aan de staatssecretaris (destijds de heer Vijlbrief) gevraagd of bij het bepalen van werkelijk behaald rendement wel of geen rekening moet worden gehouden met inflatie. De staatssecretaris antwoordde daarop dat de logische grondslag voor het belasten van werkelijk rendement, het rendement na inflatie gehanteerd moet worden.

'De heer Essers (CDA):

Is de staatssecretaris het met mij eens dat als we het over het werkelijke rendement hebben, dat het rendement is na inflatie?

Staatssecretaris Vijlbrief:

De logische heffingsgrondslag is het reële rendement, dus na inflatie.'

Eerder al, te weten: april 2020, legde het CPB in het rapport 'Kansrijk belastingbeleid'² uit dat sinds 2017 de fiscale wetgever in box 3 inflatie volledig negeert. Het behaalde rendement wordt immers nergens gecorrigeerd voor inflatie; het nominale rendement wordt volledig in de belastingheffing betrokken.

Het CPB wees er terecht op dat dit in strijd is met het draagkrachtbeginsel:

*'Er is vanuit het draagkrachtbeginsel geen goede reden om bij inkomen uit vermogen ook inflatie te belasten als inkomen. Voor het deel van het rendement op vermogen dat betrekking heeft op een inflatievergoeding is namelijk geen sprake van een stijging van de koopkracht. Voor zover de nominale waarde van een bezitting toeneemt door inflatie, is er geen toename van de economische waardering van de bezitting, maar van een afname van de waarde van geld.'*³

¹ <https://www.eerstekamer.nl/verslag/20211214/verslag>

² CPB (2020), Kansrijk belastingbeleid - <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Kansrijk-belastingbeleid-2020.pdf>

³ CPB (2020), Kansrijk belastingbeleid, blz. 118

Ook lichtte het CPB toe dat bij de factor 'kapitaal' het corrigeren voor inflatie een ander mechanisme geldt bij de factor 'arbeid':

*'Voor inkomen uit arbeid geldt dit mechanisme niet. Reguliere inflatie (als gevolg van een toenemende geldhoeveelheid) leidt namelijk zowel tot hogere prijzen als hogere lonen, zodat het reële inkomen niet wijzigt. Door inflatie stijgt wel de nominale waarde van menselijk kapitaal (de toekomstige verdiencapaciteit), maar de waardeverandering van menselijk kapitaal wordt niet belast en de waardeverandering van financieel kapitaal wel.'*⁴

In het consultatiewetsvoorstel wordt het fenomeen inflatie niet in aanmerking genomen. Door geen rekening te houden met inflatie, wordt de draagkracht aangetast. Indien inflatie wordt afgemeten aan de CBS-cijfers (cpi-index, 2015=100), kan worden geconcludeerd dat het vermogen (de 'bron' die box 3 inkomen moet genereren) anno heden al bijna 27 procent⁵ minder waard is dan op 1 januari 2017.

In het consultatievoorstel worden wel enkele woorden gewijd aan inflatie (MvT, blz. 28). De wetgever onderschrijft dat het reële werkelijke rendement het beste aansluit bij het draagkrachtbeginsel. Men vervolgt dat het rekening houden met inflatie echter aanzienlijke budgettaire gevolgen heeft. In eerdere stukken was te lezen dat men een budgettaire derving voorzag van jaarlijks 2,5 miljard euro. De huidige belastingopbrengst van box 3 is circa 4 à 5 miljard euro per jaar (en bedraagt in de nabije toekomst naar verwachting ruim 6 miljard euro per jaar)⁶, dus de mogelijke derving wegens het rekening houden met inflatie zou dan een meer dan 50 procent lagere budgettaire opbrengst betekenen.

Door de keuze voor het belasten van nominaal rendement wordt het draagkrachtbeginsel aangetast. Deze keuze wordt door de wetgever onderbouwd doordat dit 'bovendien herkenbaar en eenvoudig' is. Hoewel de NOB 'eenvoud' erkent als een belangrijke overweging, vraagt de NOB zich af of deze overweging in deze keuze deze aantasting van het draagkrachtbeginsel voldoende rechtvaardigt.

De wetgever geeft als bezwaar ook aan dat door rekening te houden met inflatie het stelsel complexer wordt voor de burger en in de uitvoering. De NOB verwacht dat de wetgever dit kan ondervangen door bij de berekening van het jaarlijkse rendement een aftrek toe te staan ter hoogte van een bedrag gelijk aan de inflatie vermenigvuldigd met het (gemiddelde) vermogen. De NOB verneemt graag de visie van de wetgever op dit punt.

⁴ CPB (2020), Kansrijk belastingbeleid, blz. 118, voetnoot 5.

⁵ Het CBS-maandcijfer januari 2017 was 100,35. En het meest recente maandcijfer is dat van juli 2023: 127,14. Een toename van 26,7 procent.

⁶ Zie bijvoorbeeld Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 35 927, nr. 125 (voorbereiding technische briefing box 3 - https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z07647&did=2022D15462)

B. Hoofdpijnen van het voorstel

1. Bepalen van het inkomen op basis van het werkelijke rendement (o.a. eigen gebruik en zakelijkheidsbeginsel)

De NOB merkt op dat de wetgever bij het bepalen van de reguliere voordelen een zakelijkheidstoets hanteert. Deze toets impliceert dat 'eigen gebruik' een belastbaar voordeel oplevert. De NOB meent dat dit een onjuiste benadering is. Het 'winst'-denken wordt toegepast op vermogensbestanddelen die volledig tot het privevermogen behoren. Indien vermogensbestanddelen geen inkomen opleveren (zoals bij eigen gebruik), is de prealabele vraag of er inzake dat vermogensbestanddeel wel een bron van inkomen is. Voorts wijst de NOB er op dat het Kerstarrest⁷ duidelijk maakt dat naar het oordeel van de Hoge Raad (r.o. 3.3.3 - 3.3.4) de wetgever geen inkomsten moet belasten die de belastingplichtige in werkelijkheid niet genoten heeft:

'3.3.3

...

Dit sluit aan bij de algemene strekking van de Wet IB 2001 om een heffing in het leven te roepen naar de, aan het daadwerkelijk genoten inkomen ontleende, draagkracht. Dit betekent dat naar de strekking van de wet buiten de heffing moeten blijven de voordelen die de belastingplichtige niet heeft genoten, maar had kunnen behalen als hij zijn bezittingen daaraan dienstbaar had gemaakt en/of als hij meer geluk had gehad.

3.3.4

Ten aanzien van de exploitatie van vermogen geldt bovendien dat het recht op ongestoord genot van eigendom, verankerd in artikel 1 EP, meebrengt dat de Staat zich niet ongelimiteerd mag mengen in de keuzes van een burger bij het gebruik of de exploitatie van zijn bezittingen.'

In het arrest d.d. 2 juli 2021⁸ overwoog de Hoge Raad reeds (r.o. 4.3.3):

'In het algemeen kan immers worden aangenomen dat de wetgever met een belasting naar inkomen geen heffing beoogt waardoor de belastingplichtige op zijn vermogen moet interen om de verschuldigde belasting te kunnen voldoen.'

⁷ Hoge Raad 23 december 2021, nr. 21/01243, [ECLI:NL:HR:2021:1963](#)

⁸ Hoge Raad 2 juli 2021, nr. 20/02453, [ECLI:NL:HR:2021:1047](#).

Het is naar de mening van de NOB principieel onjuist om het eigen gebruik als inkomen te belasten aangezien het een consumptieve besteding betreft en het object geen reguliere inkomsten genereert. Naar de NOB begrijpt wordt mede beoogd om de waardemutatie van de eerste tweede woning uiteindelijk in de belastbare grondslag te betrekken. Dit sluit ook aan bij systemen zoals andere landen die kennen, waarbij zogenoemde 'capital gains' worden belast. De NOB vraagt zich in dit kader af of niet beter kan worden gekozen voor een systeem waarbij het eigen gebruik buiten de belastbare grondslag blijft en enkel de waardemutatie tot de grondslag wordt gerekend.

De NOB wijst er voorts op dat in het voorgestelde artikel 5.3, lid 3 het forfait ook toegepast moet worden op de aandelenbelangen die onder het vermogenswinstregime vallen. Het komt de NOB voor dat dit niet door de wetgever bedoeld is. De NOB adviseert deze bepaling anders te redigeren zodat de bedoeling van de wetgever duidelijk is en derhalve geen forfaitair rendement in aanmerking wordt genomen wegens privégebruik van dergelijke aandelenbelangen.

Het zakelijkheidsbeginsel zal in de praktijk mogelijk leiden tot discussie. De vraag wat zakelijk is, kent nu eenmaal geen exacte antwoorden. Blijkens de MvT (blz. 12) wordt daarom overwogen om een doelmatigheidsmarge in te voeren. Dat gebeurt echter alleen bij vorderingen en schulden. De NOB vraagt zich af of een doelmatigheidsmarge een voldoende oplossing is. De (zakelijke) rente op leningen hangt namelijk van vele factoren af. Een doelmatigheidsmarge zal dus voor veel situaties in het geheel geen oplossing bieden. De NOB verzoekt hier nader op in te gaan. Ook verzoekt de NOB toe te lichten waarom de toepassing van de doelmatigheidsmarge wordt beperkt tot deze subcategorie vermogensbestanddelen.

2. Banktegoeden / contant geld

Wat betreft banktegoeden en contant geld valt op dat deze zijn uitgesloten van het systeem van de vermogensaanwas. Dat betekent dat indien een bank failliet gaat, de burger wordt geconfronteerd met een fiscaal niet aftrekbaar vermogensverlies. De NOB leest hier niets over in het wetsvoorstel en verzoekt de wetgever te overwegen om een regeling aan het wetsvoorstel toe te voegen op grond waarvan het verlies (hetgeen zich manifesteert voor zover geen dekking via een depositogarantiestelsel aanwezig is) bij een faillierende bankinstelling fiscaal aftrekbaar is in box 3.

De wetgever kiest er voorts bewust voor om valutaresultaten inzake banktegoeden (en contant geld dat in andere valuta dan de euro wordt aangehouden) vrij te stellen. Daarmee ontstaat een verschil met de 'overige bezittingen'. De NOB verzoekt de wetgever nader in te gaan op het gemaakte onderscheid. Indien een bankgoed in vreemde valuta is gefinancierd met een schuld in diezelfde vreemde valuta is, zo begrijpt de NOB, het valutaeffect op het bankgoed vrijgesteld en het valutaeffect op de schuld belast.

In de winstsfeer zou hier een samenhangende waardering voor gelden. Voorts merkt de NOB op dat met behulp van een combinatie van call- en putopties een synthetisch equivalent van een banksaldo in vreemde valuta kan worden gecreëerd. In economisch opzicht gelijke gevallen worden dan verschillend behandeld, hetgeen de NOB onwenselijk voorkomt.

3. Aandeel in VVE-reservefonds

De NOB merkt op dat via het wetsvoorstel Belastingplan 2024 een dergelijk vermogensbestanddeel wordt overgeheveld naar de categorie banktegoeden. In dit consultatievoorstel lijkt dat niet het geval te zijn. Beoogt de consultatiewetgever vanaf 2027 deze aandelen weer terug over te hevelen naar de overige bezittingen? En is de wetgever bereid zich te schikken naar het oordeel van de Hoge Raad in de lopende procedure over dit vermogensbestanddeel?⁹

4. Derdenrekening notaris

De NOB merkt op dat via het wetsvoorstel Belastingplan 2024 een dergelijk vermogensbestanddeel wordt overgeheveld naar de categorie banktegoeden. In dit consultatievoorstel lijkt dat niet het geval te zijn. Beoogt de consultatiewetgever vanaf 2027 deze 'stortingen' weer terug over te hevelen naar de overige bezittingen? In hoeverre gaat de zaak inzake het aandeel in de VVE-reserve die thans bij de Hoge Raad¹⁰ aanhangig is, een rol spelen bij de uiteindelijke kwalificatiekeuze?

5. Onderlinge vorderingen en schulden partners / minderjarige kinderen

De NOB merkt op dat via het wetsvoorstel Belastingplan 2024 een dergelijk vermogensbestanddeel wordt gedefiscaliseerd. In dit consultatievoorstel lijkt dat niet het geval te zijn. Beoogt de consultatiewetgever vanaf 2027 dergelijke vorderingen/schulden weer aan te merken als overige bezittingen? Indien dat het geval is, hoe dient dan te worden omgegaan met het zakelijkheidsbeginsel, mede in het licht van de wens om wetgeving te maken die voor burgers en de Belastingdienst praktisch uitvoerbaar is?

⁹ Hoge Raad, A-G Wattel, nrs. 23/00653 en 23/00654, [ECLI:NL:PHR:2023:655](#).

¹⁰ Hoge Raad, A-G Wattel, nrs. 23/00653 en 23/00654, [ECLI:NL:PHR:2023:655](#).

6. Gerechtigdheid tot een onverdeelde boedel / vruchtgebruikssituaties

Het vermogenswinstregime is in het voorstel opgenomen omdat dit voor illiquide beleggingen een systeem is dat beter aansluit bij de praktijk. Het regime is nu echter alleen toegankelijk voor vastgoed en bepaalde belangen in bepaalde bedrijven. Gezien het feit dat in andere situaties ook sprake is van illiquiditeit, is dat naar de mening van de NOB een zeer beperkte reikwijdte. Wat te denken van een vordering uit hoofde van een onverdeelde boedel? Het kan immers jaren duren voordat een boedel wordt verdeeld. De NOB vraagt zich af wat de impact is van het zakelijkheidsbeginsel op de illiquiditeit en het mogelijk lange tijdsverloop (tot de datum waarop daadwerkelijk de boedel wordt verdeeld). Of kan bij dergelijke vermogensbestanddelen worden volstaan met waardering op het nominale bedrag in plaats van de waarde in het economische verkeer? Indien op de waarde in het economische verkeer moet worden gewaardeerd, vraagt de NOB hoe dan dient te worden omgegaan met het feit dat dergelijke vorderingen in de regel de facto renteloos zijn?

Illiquiditeit van vermogen speelt voorts bij vermogen waarop een recht van vruchtgebruik (of een ander genotsrecht) gevestigd is. De bloot eigenaar zal doorgaans niet in staat zijn om zijn bloot eigendom te verkopen, teneinde de door hem verschuldigde belasting te betalen. Hoewel dit in zichzelf inherent is aan bloot eigendom, wordt het risico, dat de bloot eigenaar belasting moet betalen maar daartoe vanwege de illiquiditeit van zijn vermogen niet toe in staat is, vergroot door twee keuzes die in het voorstel zijn gemaakt: (i) de keuze voor een vermogensaanwasbelasting en (ii) de keuze om bij de waardering van de bloot eigendom geen rekening te houden met de aanwezigheid van het vruchtgebruik. Zeker in erfrechtelijke situaties, waarbij de betrokken belastingplichtingen niet zelf gekozen hebben voor de verdeling in bloot eigendom en vruchtgebruik, kan deze uitkomst als bezwaarlijk gezien worden. Weliswaar voorziet het voorstel in voortzetting van de thans bestaande defiscalisering in bepaalde gevallen van een krachtens erfrecht ontstaan vruchtgebruik, maar dit betreft kort gezegd slechts situaties waarin de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik verkrijgt. Ook buiten de hier geregelde gevallen kunnen zich echter situaties voordoen waarbij een vruchtgebruik krachtens erfrecht ontstaat, zoals de erflater die zijn kind met een verstandelijke beperking het vruchtgebruik van diens erfdeel doet toekomen, terwijl het andere kind de bloot eigendom van dit vermogen erft.

7. Onroerende zaken (niet zijnde de eerste tweede woning, EWSB): moderniseringskosten, onderhoudskosten en verbeteringskosten

Uit voorbeeld 1 in het algemene gedeelte van de MvT maakt de NOB op dat hierbij relevant is of sprake is van onderhoud dan wel verbetering. Onderhoudskosten komen in mindering op de reguliere voordelen terwijl kosten van verbetering in mindering komen op de te belasten vermogenswinst bij realisatie.

De NOB neemt aan dat, aangezien het winstregime van overeenkomstige toepassing is verklaard, hierbij ook het in de rechtspraak inzake het winstregime ontwikkelde onderscheid tussen onderhoud en verbetering van overeenkomstige toepassing is. De NOB merkt hierbij op dat dit onderscheid gevoelig is voor zeer feitelijke en dus moeizame discussies. De NOB wijst in dit verband (ook) op de rechtspraak inzake toerekening van sloopkosten aan nieuw te bouwen panden. De NOB vraagt zich af of het verstandig is om belastingplichtigen met beleggingspanden in box 3 te confronteren met deze ingewikkelde en onduidelijke, want nog niet volledig uitgekristalliseerde rechtspraak. Het is op dit moment evenwel lastig om diverse alternatieven te vergelijken omdat een en ander sterk afhangt van het nog te wijzen arrest van de Hoge Raad inzake de herstellwetgeving n.a.v. het Kerstarrest. Om die reden is het van belang het arrest af te wachten en nadien dit onderdeel nog eens tegen het licht te houden.

De NOB vraagt zich af hoe in dit kader – gelet op de overeenkomstige toepassing van goed koopmansgebruik – moet worden omgegaan met onderhoudskosten, verbeteringskosten en moderniseringskosten? Kunnen alle kosten gemaakt na verkrijging ter zake van onroerende zaken die onder de reikwijdte van artikel 5.1 lid 2 onderdeel b Wet IB 2001 vallen direct ten laste van het jaarrendement worden gebracht?

8. Aandelen in en winstbewijzen van een familie- of startende onderneming: sfeerovergang

De NOB wijst bij sfeerovergang op het voorschrift in artikel 5.3 lid 1 Wet IB 2001 voor (niet tot een aanmerkelijk belang behorend) aandelenpakket in een familie- of startende onderneming, overigens geldt dit zelfs voor alle niet-beursgenoteerde aandelen. Voor al deze aandelen geldt een verplichte waardering op de (historische) verkrijgingsprijs, en is niet voorzien in een correctie naar de waarde in het economische verkeer in situaties van sfeerovergang. Dat doet zich bijvoorbeeld voor als een belastingplichtige met een aanmerkelijk belang een deel van zijn belang verkoopt en daarna geen aanmerkelijk belang meer bezit. De NOB adviseert met cijfervoorbeelden te verduidelijken hoe bijvoorbeeld een sfeerovergang van box 2 naar box 3 uitwerkt.

9. ‘Openingsbalans’-problematiek

De overeenkomstige toepassing van het winstconcept betekent in beginsel dat de belastingplichtige alle vermogensbestanddelen die tot de grondslag van box 3 gaan behoren op de waarde in het economische verkeer moet waarderen op de ‘openingsbalans’. Dit is het geval in situaties waarin een vermogensbestanddeel wordt verworven, in situaties van sfeerovergang vanuit een andere box of bron en ook – als de NOB dat goed begrijpt – op het tijdstip waarop het nieuwe box 3-systeem in werking zal treden. Er zijn slechts enkele uitzonderingen opgenomen.

Zo moeten onroerende zaken op de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd (zie hierboven). Maar dat berust volgens de NOB op een onjuiste benadering.

Voor de eerste woning sparen en beleggen (hierna: EWSB) is in het conceptwetsvoorstel gekozen voor een forfaitaire heffing gebaseerd op 'de' WOZ-waarde, alsook een vrijstelling voor het vermogenswinstregime. Maar met name ook 'overige bezittingen en schulden' moeten 'bij eerste box 3-contact' op de waarde in het economische verkeer worden gewaardeerd. Ook kan een uitzondering gelden voor geldleningen tussen natuurlijke personen. Maar een geldlening aan c.q. van een ander dan een natuurlijke persoon moet te allen tijde op de waarde in het economische verkeer worden gesteld. Aldus moet volgens de NOB ook de rechtspraak inzake de waardering van (langlopende) schuldvorderingen in de winstsfeer worden toegepast. Dit zal tot discussies leiden met de Belastingdienst, waarbij de belastingplichtige de schuldvordering hoger dan de nominale waarde zal willen stellen en de Belastingdienst lager. Hetzelfde geldt voor schuldvorderingen in vreemde valuta, schuldvorderingen die onzeker zijn en voorwaardelijke schuldvorderingen.

De NOB wijst erop dat bij kapitaalverzekeringen mogelijk een verschil kan ontstaan tussen de actuariële (reserve)waarde en de waarde in het economische verkeer, bijvoorbeeld als de kapitaalverzekering tegen een van de geldende rentestand afwijkende rente is afgesloten. Een dergelijk verschil laat zich lastig verenigen met de behandeling van overigens vergelijkbare niet-verzekeringsproducten, die altijd op de waarde in het economische verkeer moeten worden gesteld.

Waarderingsvoorschrift voor vorderingen en schulden tussen natuurlijke personen en sfeerovergang

De NOB heeft waardering voor de gedachte achter het in artikel 5.36 Wet IB 2001 opgenomen waarderingsvoorschrift. Het is naar de mening van de NOB te prijzen dat in het conceptwetsvoorstel is gezocht naar een voor een brede groep belastingplichtigen uitvoerbare regeling. Maar naar de mening van de NOB is hierbij een waarschuwing op zijn plaats.

De NOB begrijpt het in artikel 5.36 Wet IB 2001 voorgestelde waarderingsvoorschrift zo dat dit slechts geldt zolang zowel de schuldeiser als de schuldenaar natuurlijke personen zijn. Het bestaan van dit waarderingsvoorschrift gecombineerd met het op schuldvorderingen van toepassing zijnde winstconcept, en de verplichting tot waardering op de waarde in het economische verkeer ingeval van een 'exit' kan tot bijzondere effecten leiden die mogelijk niet zijn beoogd. Zolang de schuldeiser en de schuldenaar natuurlijke personen zijn, geldt immers de mogelijke keuze voor waardering op de nominale waarde. Dit terwijl de waarde in het economische verkeer daarvan kan afwijken in positieve of negatieve zin. Als op enig tijdstip sfeerovergang plaatsvindt, zal de (negatieve) stille reserve bij de schuldenaar en/of de schuldeiser in de grondslag van box 3 tot uitdrukking komen.

De NOB wijst erop dat belastingplichtigen het in eigen hand zouden kunnen nemen om een dergelijke waardesprong te creëren in situaties waarin dat fiscaal aantrekkelijk is. Het is niet ondenkbaar dat een handel ontstaat in schuldvorderingen met grote afwijkingen tussen de nominale waarde en de waarde in het economische verkeer, met als doel een positieve of negatieve stille reserve te ‘triggeren’ door een bewust opgezochte sfeerovergang vanuit het waarderingsvoorschrift naar de hoofdregel, of andersom. Door het waarderingsvoorschrift in te voeren zou de wetgever dergelijke effecten naar de mening van NOB accepteren.

De NOB verzoekt nader in te gaan op de verhouding tussen het totaalvoordeel concept en de afwijkende voorgeschreven waardering. Indien een vruchtgebruik wordt verkregen dient dit op nihil gewaardeerd te worden, aldus de voorgestelde tekst. Betekent dit dat het vruchtgebruik op de openingsbalans wordt opgenomen voor de waarde in het economisch verkeer en voor de jaarwinstbepaling op nihil wordt gewaardeerd? Of wordt het vruchtgebruik niet opgenomen op de openingsbalans zodat bij vervreemding van een vruchtgebruik na inwerkingtreding van dit voorstel sprake is van een fiscale winst, terwijl in werkelijkheid geen sprake is van winst? Voor de problematiek van vorderingen en schulden speelt mutatis mutandis dezelfde problematiek.

10. Goed koopmansgebruik

In de MvT (blz. 9) wordt vermeld dat binnen het totaalvoordeel-concept ook leerstukken als goed koopmansgebruik van toepassing zijn.

De NOB constateert dat zowel in de voorgestelde vermogensaanwasbelasting als in de vermogenswinstbelasting het resultaat uit bezittingen en schulden op ‘winstanaloge wijze’ moet worden bepaald. Uit de formuleringen van de verschillende wetsartikelen en de toelichting blijkt dat het de bedoeling is om zowel het in de winstsfeer geldende ‘totaalwinstconcept’ als het ‘jaarwinstconcept’, ook wel bekend als goed koopmansgebruik van toepassing te verklaren. Alleen voor specifieke categorieën inkomsten is daarop een uitzondering gemaakt. De NOB heeft over de winstanaloge resultaatbepaling in de voorgestelde regeling een aantal vragen.

1. Ruilgedachte en/of herinvesteringsreserve

De overeenkomstige toepassing van het jaarwinstbegrip betekent volgens de NOB dat ook de door de Hoge Raad op basis van goed koopmansgebruik ontwikkelde ruilgedachte van toepassing zou moeten zijn. De NOB vraagt zich af hoe zich dit bijvoorbeeld verhoudt met het uitgangspunt in de vermogenswinstbelasting dat bij realisatie over de waardemutatie belasting moet worden betaald, bijvoorbeeld ingeval van verkoop van verhuurd vastgoed in box 3.

Daarop is volgens het voorgestelde artikel 5.3 lid 1 en lid 2 het winstregime van overeenkomstige toepassing en dus in beginsel ook de ruilgedachte als zijnde een exponent van goed koopmansgebruik. In lid 2 van artikel 5.3 wordt echter waardering op de verkrijgingsprijs voorgeschreven. Het is onduidelijk hoe zich dat verhoudt met de toepassing van de ruilarresten. Het zou de rechtszekerheid ten goede komen als in het uiteindelijke wetsvoorstel hierover duidelijkheid wordt gegeven. De NOB is een voorstander van de overeenkomstige toepassing van de ruilgedachte en beveelt aan om de herinvesteringsreserve van overeenkomstige toepassing te verklaren op onroerende zaken in box 3. De aan deze regelingen ten grondslag liggende argumenten gelden immers (met name) ook voor de voorgestelde vermogenswinstbelasting.¹¹

2. Rechtspraak inzake onzakelijke leningen

Verder rijst bij de NOB de vraag of de door de Hoge Raad ontwikkelde rechtspraak inzake onzakelijke leningen van overeenkomstige toepassing zal zijn op de winstanaloge resultaatbepaling van vorderingen en schulden in de vermogensaanwasbelasting, en hoe zich dit verhoudt met de hiervoor geldende waarderingsvoorschriften.

De NOB wijst erop dat de onzakelijkeleningenjurisprudentie in de winstsfeer niet alleen gaat over de aftrekbaarheid van een afwaarderingsverlies, maar in de winstsfeer ook invloed heeft op de waardering van (bijgeschreven) rente.

3. Gezamenlijke waardering

Een ander aspect van de toepassing van goed koopmansgebruik betreft het door de Hoge Raad ontwikkelde concept van gezamenlijke waardering. Als een particuliere belegger effecten bezit die met een financieel instrument zijn 'gehedged' zal zich de vraag voordoen of – nu goed koopmansgebruik van overeenkomstige toepassing is in box 3 – verplicht gezamenlijk moet worden gewaardeerd. De NOB verzoekt te bevestigen dat de regels in box 3 op dit vlak identiek zijn aan de op grond van wet en jurisprudentie geldende regels binnen het winstregime.

4. Afschrijven?

Binnen goed koopmansgebruik is het toegestaan om af te schrijven op 'bedrijfsmiddelen'. De NOB leest bij het van toepassing verklaren op box 3 van het leerstuk van goed koopmansgebruik, geen expliciete uitsluiting van de wetsartikelen die afschrijving regelen binnen het winstregime; wel is in de artikelsgewijze toelichting op artikel 5.3 lid 2 te lezen dat geen afschrijving mogelijk is omdat de onroerende zaak steeds op verkrijgingsprijs gewaardeerd moet worden. Aan de hand van cijfervoorbeelden is de bedoeling van de wetgever mogelijk beter inzichtelijk te maken.

¹¹ Zie ook blz 301-302 van document <https://open.overheid.nl/documenten/18226bb8-067f-446c-bbff-d6ec26f29d22/file>

Het valt de NOB voorts op dat thans in het wetsvoorstel Belastingplan 2024 (Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2024)) de afschrijving op alle onroerende zaken in het winstregime niet langer wordt toegestaan voor zover de boekwaarde gelijk of lager is dan 100 procent van de WOZ-waarde. De NOB verzoekt te verduidelijken in de context van box 3 dat de wetgever inderdaad uitdrukkelijk voor ogen heeft dat geen afschrijving mag plaatsvinden danwel dat hooguit tot 100 procent van de WOZ-waarde afgeschreven mag worden.

5. Afschrijven op het recht van vruchtgebruik

Bij de bepaling van de jaarwinst schrijft een vruchtgebruiker af op het recht van vruchtgebruik. De vruchtgebruiker brengt die afschrijving in mindering op de inkomsten uit het vruchtgebruik. Omdat het leerstuk van goed koopmansgebruik in box 3 analoog van toepassing wordt, verzoekt de NOB te bevestigen dat in box 3 evenzeer de afschrijving op het recht van vruchtgebruik in mindering komt op het in het betreffende jaar te belasten reguliere voordeel uit sparen en beleggen.

6. Voorziening groot onderhoud

De NOB verzoekt te bevestigen dat overeenkomstige toepassing van goed koopmansgebruik op grond van het voorgestelde artikel 5.3 lid 2 Wet IB 2001 betekent, dat het een belastingplichtige vrijstaat om een 'voorziening grootonderhoud' te vormen voor het onderhoud van onroerende zaken met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in het Baksteenarrest¹².

11. Verliesverrekening

De NOB begrijpt dat de wetgever wil voorkomen dat veel burgers voor box 3 aangifte moeten doen om een klein verliesbedrag aan te geven. De NOB heeft daar begrip voor maar merkt op dat velen van hen sowieso (ook) om andere redenen al verplicht zijn om belastingaangifte te doen. Te veel ingehouden loonheffing, het verzilveren van aftrekposten en/of heffingskortingen maar ook het verplicht aangifte doen om het vermogen vast te stellen dat maatgevend is voor het eventuele recht op toeslagen. Het hanteren van een verliesverrekeningsdrempel verdraagt zich bovendien niet met het totaalvoordeel-concept. De NOB stelt voor deze drempel te schrappen.

De NOB geeft in overweging om voor alle duidelijkheid aan de tekst van artikel 5.47 Wet IB 2001 toe te voegen dat de voor bezwaar vatbare beschikking met het verlies uit bezittingen en schulden gelijktijdig met de aanslag wordt vastgesteld, evenals dat in het voorgestelde artikel 5.49 lid 2 Wet IB 2001 gebeurd is voor wat betreft de voorwaartse verrekening van een verlies uit bezittingen en schulden.

¹² Hoge Raad 26 augustus 1998, nr. 33417, [ECLI:NL:HR:1998:AA2555](#)

In de artikelsgewijze toelichting bij artikel 5.47 Wet IB 2001 wordt benoemd dat de verliesvaststellingsbeschikking is gekoppeld aan het vaststellen van de aanslag, en dat dezelfde termijnen van toepassing zijn.

Voor het indienen van een bezwaarschrift wegens niet (tijdig) vaststellen van een dergelijke beschikking zou dan ook dezelfde termijn gelden als voor een bezwaarschrift tegen het niet (tijdig) vaststellen van de aanslag. De NOB verzoekt om een nadere toelichting op dit punt. Uit het arrest HR d.d. 23 februari 2018¹³ lijkt immers te volgen dat de koppeling tussen aanslag en verliesbeschikking niet zo onlosmakelijk is. De aanslagtermijn van artikel 11 AWR beschermt de rechtszekerheid van belastingplichtigen, in die zin dat het na het verstrijken van die termijn niet meer kan komen tot vaststelling van een belastingschuld. Die termijn verhindert volgens de Hoge Raad echter niet de latere vaststelling van een verlies, zelfs niet als de inspecteur daarbij afwijkt van de aangifte. Ten slotte merkt de NOB op dat in de artikelsgewijze toelichting ten onrechte naar artikel 23 AWR wordt verwezen. De NOB vermoedt dat dit artikel 26 AWR moet zijn.

12. Tweede woning voor hoofdzakelijk eigen gebruik

Het wetsvoorstel voorziet, onder voorwaarden, een uitzondering voor de tweede woning die hoofdzakelijk voor eigen gebruik wordt aangehouden. In box 3 wordt deze woning aangeduid als eerste woning sparen en beleggen (EWSB). De NOB vraagt toe te lichten hoe het begrip 'hoofdzakelijk ter beschikking staat als woning voor eigen gebruik' (70%) in de zin van het voorgestelde artikel 5.7 lid 1 Wet IB 2001 moet worden uitgelegd. Moet dan bijvoorbeeld worden gekeken naar tijdsgelang? En/of bijvoorbeeld naar oppervlakte (vierkante meters) in eigen gebruik? Hoe moet het eigen gebruik worden uitgelegd? Gaat het om daadwerkelijke verhuur of kwalificeert het 'beschikbaar houden voor verhuur' ook als verhuur?

Overwegende dat voor de aanwijzing 'eerste woning sparen en beleggen' (EWSB) als bedoeld in het voorgestelde artikel 5.7 lid 1 Wet IB 2001 vereist is dat die onroerende zaak hoofdzakelijk ter beschikking staat aan de belastingplichtige, zijn partner of personen die behoren tot hun huishouden, vraagt de NOB om toe te lichten hoe moet worden omgegaan met inkomsten en kosten die betrekking hebben op de EWSB die opkomen bij bijvoorbeeld verhuur van die woning gedurende (maximaal) 30 procent van een kalenderjaar?

Bij de EWSB (artikel 5.6 Wet IB 2001) wordt een netto-forfait voorgesteld. In dat forfait zijn ook huuropbrengsten, waardemutaties en financieringskosten opgenomen.

¹³ Hoge Raad 23 februari 2018, nr. 17/00188, [ECLI:NL:HR:2018:264](#)

De NOB merkt op dat het belasten van eigen gebruik niet juist is, alsook dat een dergelijk forfait in veel gevallen niet de werkelijkheid benadert. Om die reden bepleit de NOB een tegenbewijsregeling, waarbij de belastingplichtige het werkelijk behaalde rendement aannemelijk kan maken. Het voorgestelde forfait van 6,4 procent is gebaseerd op allerlei aannames die geen relatie hebben met de grote verscheidenheid aan werkelijke, individuele situaties. Daarmee is dit forfait juridisch bijzonder kwetsbaar. De manco's lijken vergelijkbaar met de manco's die verbonden zijn aan de overbruggingswet box 3, terzake waarvan A-G Wattel op 18 september 2023¹⁴ heeft geconcludeerd. Het in aanmerking nemen van een besparingswaarde verhoudt zich niet tot het belasten van werkelijk behaald rendement.

Aan de kwalificatie EWSB zijn wel voorwaarden verbonden (artikel 5.7 lid 1 onderdeel a Wet IB 2001):

- Het eigen gebruik moet zijn gebaseerd op (volle) eigendom, en
- Kosten en lasten moeten 'drukken', en
- De waardeverandering moet de belastingplichtige 'grotendeels' aangaan

De voorwaarden 1 en 3 sluiten naar de mening van de NOB niet goed op elkaar aan. Degene die de eigendom bezit, zal de waardeverandering immers niet slechts grotendeels maar geheel aangaan. Of moet dit zo gelezen worden dat de volle eigenaar aan anderen een deel van de waardeverandering kan doen toekomen zonder de kwalificatie EWSB te verliezen? Bij voorbeeld via het verlenen van een koopoptie?

De regeling EWSB staat niet open voor woningen met een WOZ-waarde van 1.200.000 euro of hoger. De NOB begrijpt niet waarom deze grens is getrokken. De MvT vermeldt geen motivering voor dit gemaakte onderscheid. De NOB verzoekt alsnog dit onderscheid duidelijk te motiveren, danwel te schrappen. Het beperken van het forfait tot woningen met een WOZ-waarde tot 1.200.00 euro nodigt uit tot fiscale planning door niet-inwoners met een EWSB in Nederland boven dat bedrag.

De NOB merkt op dat sommige belastingplichtigen meer dan één 'tweede woning' hebben, die zij hoofdzakelijk voor eigen gebruik aanhouden. Dat roept de vraag op waarom een derde (of hoger getal) woning (dat is dus een tweede (of hoger getal) woning in box 3) die hoofdzakelijk in eigen gebruik is, anders behandeld wordt dan de eerste woning in box3 (EWSB)? Hoe verhoudt een en ander zich ten opzichte van het discriminatieverbod van artikel 14 EVRM?

¹⁴ Hoge Raad, A-G Wattel, nrs. 23/00653 en 23/00654, [ECLI:NL:PHR:2023:655](#).

De NOB constateert dat een belastingplichtige die een tweede en derde eigen woning heeft, één van die woningen heeft aangewezen als 'eerste woning sparen en beleggen' (EWSB) en die woning in een later jaar gaat verhuren, op dat moment niet meer alsnog de andere woning – die uitsluitend privé wordt gebruikt - als 'eerste woning sparen en beleggen' (EWSB) kan aanwijzen. Die woning wordt dan anders behandeld dan de 'eerste woning sparen en beleggen' (EWSB) van een andere belastingplichtige die slechts één tweede woning heeft en die altijd als 'eerste woning sparen en beleggen' (EWSB) in de heffing is betrokken. De NOB vraagt de wetgever of dat is beoogd.

Begrijpt de NOB op grond van het voorgestelde artikel 5.7 lid 6 Wet IB 2001 en het voorgestelde artikel 5.8 Wet IB 2001 goed dat in het geval een belastingplichtige een 'eerste woning sparen en beleggen' (EWSB) in de zin van artikel 5.7 Wet IB 2001 verkoopt, die belastingplichtige een andere onroerende zaak die hoofdzakelijk ter beschikking staat van die belastingplichtige vervolgens niet mag aanwijzen als 'eerste woning sparen en beleggen' (EWSB)? Hoe moet in dit kader worden omgegaan met de aankoop van een nieuwe 'vakantiewoning' en kort daarop een verkoop van de 'eerste woning sparen en beleggen' (EWSB)? Zou een 'verhuisregeling' voor dit soort gevallen gepast zijn?

13. Familiebedrijven en startende innovatieve ondernemingen

De NOB begrijpt dat belangen in familiebedrijven en startende innovatieve ondernemingen als illiquide beleggingen worden aangemerkt en derhalve evenals onroerende zaken, onderworpen zijn een vermogenswinstregime. De NOB merkt op dat er veel meer illiquide beleggingen zijn en vraagt zich af waarom voor dergelijke beleggingen niet eveneens het vermogenswinstregime geldt, mede in het licht van het discriminatieverbod van artikel 14 EVRM.

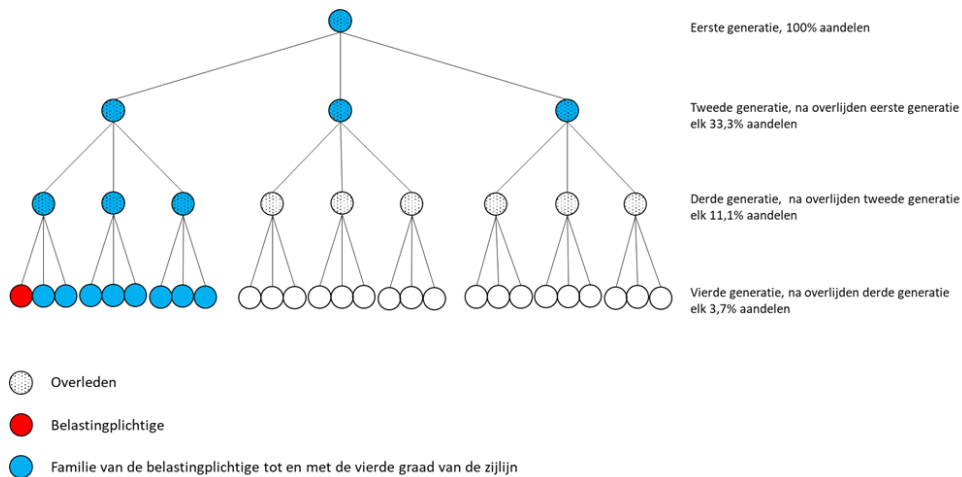
Artikel 5.4 Wet IB 2001 stelt als voorwaarde dat sprake is van een rechtspersoon die een in Nederland gevestigde onderneming drijft. Naar de mening van de NOB is deze voorwaarde strijdig met het EU-recht. De kwalificatie maakt een discriminerend onderscheid, zowel qua territorium alsook qua rechtsvorm. Op grond van het kwalificatiebeleid is immers denkbaar dat een niet-rechtspersoon zo'n onderneming (in Nederland) drijft, waarbij die rechtsvorm voor Nederlandse fiscale maatstaven als niet-transparant kwalificeert en een belang in zo'n entiteit gelijk te stellen is met bijvoorbeeld een aandeel in een naar Nederlands recht opgerichte besloten vennootschap. De NOB geeft in overweging de definitie te herzien zodat deze geen strijdigheid met EU-recht oplevert.

Statutair bestuurder: De in de MVT (blz. 19) gehanteerde definitie van 'familiebedrijf' roept de nodige afbakeningsvragen op. Daarbij wordt een definitie van de familiegroep voorgesteld die nieuw is in de fiscale regelgeving. De NOB constateert dat op het punt van betrokkenheid bij het (statutaire) bestuur een zodanige definitie wordt gehanteerd dat vele familiebedrijven niet zullen kwalificeren.

De definitie vereist directe betrokkenheid door natuurlijke personen. De juist bij familiebedrijven veel voorkomende structuur met gecertificeerde aandelen en een stichting administratiekantoor wordt niet erkend in deze context.

Familie criterium: Op grond van het conceptwetsvoorstel is voorts vereist dat dat de belastingplichtige, al dan niet tezamen met zijn partner of één of meer van zijn bloed- of aanverwanten in de rechte lijn of tot en met de vierde graad van de zijlijn, direct of indirect gerechtigd is om tot ten minste 50 procent van de stemmen uit te brengen in de algemene vergadering.

In bovenstaand voorbeeld is de vierde generatie de eerste generatie die mogelijk in aanmerking komt voor box 3 heffing. De eerste generatie heeft namelijk 100 procent belang (box 2), de tweede generatie 33,3 procent belang (box 2) en de derde generatie 11,1 procent belang (box 2). De belastingplichtige kan echter niet aan het zeggenschapsvereiste voldoen omdat hij samen met zijn familieleden tot en met de vierde graad van de zijlijn nooit verder komt dan 33,3 procent van de zeggenschap. Wij kunnen ons niet voorstellen dat deze uitwerking beoogd is.

De definitie van familiebedrijf sluit ook de betrokkenheid van meer dan twee families bij één bedrijf uit. Of mag de definitie zo worden uitgelegd dat in de situatie waarin bijvoorbeeld drie families gezamenlijk een bedrijf bezitten, er per deelnemende familie op het niveau van de holding-bv van zo'n deelnemende familie getoetst wordt?

Feitelijke werkzaamheden: Voor het voldoen aan de definitie van een 'familiebedrijf' stelt het consultatiewetsvoorstel dat de feitelijke werkzaamheden van het bedrijf niet bestaat uit meer dan bijkomstig (meer dan 10%) beleggen van vermogen of een daarmee overeenkomende werkzaamheid.

In de praktijk is het zeer gebruikelijk dat de onderneming van het familiebedrijf wordt gehouden via een holding. En in die holding worden dikwijls de eventueel ontvangen dividenden uit de onderneming belegd. De kans is zeer aannemelijk dat derhalve bij familiebedrijf-structuren nagenoeg altijd sprake zal zijn van meer dan bijkomstig beleggen. Bovendien, als hier geen sprake van is, zal dit in de praktijk leiden tot discussies over welk vermogen kwalificeert als beleggingsvermogen en welk vermogen kwalificeert als ondernemingsvermogen (vergelijk de discussies bij toepassing van de BOR). Dit leidt tot complexiteit in de uitvoering en daarmee ook extra werkdruk bij de Belastingdienst. De NOB vraagt om toe te lichten hoe in dit kader het begrip ‘beleggen’ ten aanzien van vastgoedactiviteiten door een familiebedrijf moet worden beschouwd. Betekent dit criterium dat aandelen of winstbewijzen (<5% belang) in familiebedrijven die zich meer dan bijkomstig bezighouden met vastgoedactiviteiten in de brede zin van het woord, niet onder de vermogenswinstbelasting vallen? Zo ja, kan worden toegelicht welke gronden rechtvaardigen dat een indirect gehouden belang in een (passieve) vastgoedportefeuille (vermogensaanwas-belasting) anders wordt belast dan in het geval een belastingplichtige direct een belang van minder dan 5 procent zou houden in een (passieve) vastgoedportefeuille (vermogenswinstbelasting)? Hoe verhoudt het een en ander zich ten opzichte van het discriminatieverbod van artikel 14 EVRM?

Doorschuiffaciliteit bij overlijden: Het kabinet heeft de vermogenswinstbelasting voor familiebedrijven geïntroduceerd met als doel om investeringen in deze bedrijven, als gevolg van het nieuwe box 3-stelsel, niet te ontmoedigen. Op deze manier wordt beoogd het ondernemersklimaat te bevorderen.¹⁵ Tegelijkertijd betracht het kabinet te voorkomen dat de belastingheffing bij de vermogenswinstbelasting oneindig kan worden uitgesteld. Om deze reden heeft het kabinet voorgesteld om bij de vermogenswinstbelasting belasting te heffen over de waardeontwikkeling van vermogensbestanddelen, als de belastingplichtige eerder dan bij verkoop overlijdt of emigreert.¹⁶

De vermogenswinstbelasting leidt daarom alleen tot uitstel van belasting, omdat bij overlijden (vererving) alsnog over de waardestijging van de vermogensbestanddelen dient te worden afgerekend terwijl er geen werkelijk realisatiemoment is. Met andere woorden, in elke generatie is er dus bij overlijden een afrekenmoment over de ongerealiseerde vermogensaanwas. De NOB vraagt zich af of dit ook de bedoeling is, dan wel dat een doorschuifregeling kan worden opgenomen zoals die ook in box 2 geldt.

De NOB roept, gezien de voorgaande punten, op tot een aanpassing van de definitie die recht doet aan de praktijk. Dan wel het schrappen van deze definitie (en die van startende innovatie ondernemingen) en het vermogenswinstregime voor alle incurante aandelen, zijnde niet-beursgenoteerde aandelen, van toepassing te verklaren. Inzake de startende innovatie ondernemingen is nog geen concrete definitie gegeven. Dat maakt beoordeling niet mogelijk.

¹⁵ MvT conceptwetsvoorstel ‘Wet werkelijk rendement box 3’, p. 19.

¹⁶ Kamerbrief van 8 september 2023 over toekomstig stelsel box 3, p. 3.

De NOB merkt wel op dat in de sfeer van familiebedrijven en startende innovatieve ondernemingen er verschillende groeifasen zijn. Door bijvoorbeeld de participatie van een investeringsmaatschappij kan een zodanige wijziging in de zeggenschap optreden dat men niet meer voldoet aan de definitie. Niettemin kan nog steeds sprake zijn van een illiquide belegging. Omdat bij het niet meer voldoen aan de voorwaarden vanaf het moment van sfeerovergang het vermogensaanwasregime van toepassing is, ontstaan problemen in de uitvoering. Te denken valt hierbij aan:

- Het moeten afrekenen over de waardemutatie binnen het stelsel van vermogenswinst, en
- Het jaarlijks waarderen van het belang in het bedrijf, en
- De onmogelijkheid om het belang geheel of deels te gelde te maken waardoor de box 3 belasting niet betaald kan worden.

14. Conserverende aanslag

Op grond van het voorgestelde artikel 5.9 Wet IB 2001 wordt een conserverende aanslag opgelegd bij einde van de (binnenlandse) belastingplicht. Uit het artikelsgewijze deel van de MvT is op te maken dat de tot dan toe nog niet gerealiseerde waardeverandering van in het buitenland gelegen onroerend goed in de heffing wordt betrokken. De NOB merkt op dat het recht om belasting te heffen terzake van inkomsten uit onroerende zaken in de regel is toegewezen aan het situsland en dat Nederland in dit geval gehouden is aftrek ter voorkoming van dubbele belasting (aftrek tvvdb) te verlenen. Het in de grondslag begrijpen van een conserverende aanslag zonder rekening te houden met de plicht om aftrek tvvdb te verlenen, komt de NOB onjuist voor. De NOB wijst voorts op het Besluit voorkoming dubbele belasting 2001. Deze unilaterale regeling bevat artikelen die qua werking conflicteren met het opleggen van een conserverende aanslag. De NOB wijst met name op artikel 7 en Afdeling 4 van het Besluit voorkoming dubbele belasting 2001 en verzoekt te verduidelijken wat 'onder aan de streep' de uitkomst is van de op elkaar inwerkende bepalingen.

15. Verzekeringsproducten

Nettopensioen/nettolijfrente

Met de voorgestelde artikelen 5.24 lid 3 en 5.30 lid 2 Wet IB 2001 wordt geregeld dat als in het voorafgaande kalenderjaar een onregelmatige handeling heeft plaatsgevonden, het resultaat uit bezittingen en schulden van de aanspraak in aanmerking genomen over de afgelopen tien jaar. De NOB constateert dat het hier dan blijkbaar gaat over het werkelijke resultaat van de afgelopen tien jaar. Dit in tegenstelling tot de huidige systematiek van artikel 5.16c lid 3 en 5.17e lid 2 Wet IB 2001, waarbij het uitgangspunt is de waarde van de aanspraak aan het begin van het voorgaande kalenderjaar.

De NOB vraagt zich af of de gegevens om het werkelijke resultaat te berekenen aanwezig zijn bij de Belastingdienst om de juiste heffing te kunnen opleggen. En zijn deze gegevens ook aanwezig over de jaren voorafgaand aan het jaar waarin de voorgestelde wijziging van de wetgeving van kracht wordt?

Waardering op basis van actuariële reservewaarde

Ter vereenvoudiging van de heffing en gegevensuitwisseling wordt voor de waardering van verzekeringsproducten met een verzekerd kapitaal in euro of andere valuta uitgegaan van de actuariële reservewaarde van de verzekering. Dit is de waarde die verzekeraars jaarlijks berekenen en voor hun eigen jaarstukken nodig hebben. In de MvT (blz. 22) is vermeld dat waardering via dit nieuwe stelsel voor belastingplichtigen fiscaal niet tot nadelen zal leiden. De NOB verzoekt te verduidelijken waarom dat zo is en welke waarborgen de wetgever hierbij biedt.

De NOB merkt op dat er nog de nodige jaren voor ons liggen voordat het voorstel kracht van wet zal krijgen; in een dergelijke periode kan 'de rente' nog substantieel wijzigen en kan waardering op actuariële reservewaarde te zijner tijd beduidend anders uitpakken.

De NOB vraagt zich voorts af op welke wijze deze waardering plaatsvindt in situaties waarin de periodieke uitkering niet is ondergebracht bij een 'commerciële' verzekeraar. De NOB meent dat dit niet veel in de praktijk voorkomt, maar het komt wel voor.

Het artikelsgewijs commentaar op artikel 5.38 Wet IB 2001 is in de MvT niet volledig opgenomen.

Afschaffen huidig overgangsrecht

Naar de mening van de NOB is de afschaffing van het overgangsrecht inzake kapitaalverzekeringen die zijn gesloten voor 14 september 2029 een goede overweging. De NOB heeft hierover enkele vragen. Voorgesteld wordt om verzekeringen van voor 1 januari 2001 die op basis van het huidige overgangsrecht aan box 1 zijn toegewezen met ingang van 2027 te verplaatsen naar box 3. Dit klinkt logisch, maar de NOB vraagt zich af waarom dit dan in 2001 niet is gebeurd en wat de situatie nu zo anders maakt dat deze overheveling naar box 3 nu wel plaats moet vinden.

Ook wordt voorgesteld om de imputatieregeling van artikel I onderdeel AP Invoeringswet Wet IB 2001 te laten vervallen. Volgens onderdeel 3.9 (laatste alinea) van de concept MvT blijft de imputatieregeling bestaan voor de kapitaalverzekering eigen woning, spaarrekening eigen woning en het beleggingsrecht eigen woning.

De NOB vraagt zich af waar deze imputatieregeling is opgenomen, nu artikel I onderdeel AP volledig vervalt, dus ook artikel I onderdeel AP leden 3 en 4. De NOB geeft de staatssecretaris in overweging de imputatieregeling ook voor de KEW, SEW en BEW te laten vervallen, daar deze producten niet meer gesloten kunnen worden en het budgettaire belang daarvan beperkt lijkt te zijn. Tevens zou dit tot verdere vereenvoudiging van de wetgeving leiden.

16. Vorderingen en schulden

De NOB begrijpt de gedachte bij het invoeren van een kwijtscheldingsvoordeelvrijstelling (MvT, blz. 25). De NOB vraagt hoe ver in deze context het zakelijkheidsdenken reikt. Geldt ook hier, net als in de winstsfeer, dat - op grond van de zogenoemde onzakelijke lening-jurisprudentie - ten tijde van de geldverstrekking beoordeeld moet worden of sprake is van een zakelijke lening? En is het arrest HR 13 januari 2023¹⁷ in box 3 dan van gelijke toepassing?

17. Geen wijziging van artikel 4.14 Wet IB 2001

De NOB constateert dat de wijze van vaststelling van dit forfaitaire rendement geen wijziging zal ondergaan. De NOB merkt op dat dit percentage in de context van box 3 'onder vuur' ligt, zie o.a. de Conclusie van A-G Wattel d.d. 18 september 2023¹⁸. De NOB stelt voor om in de context van artikel 4.14 Wet IB 2001 over te gaan op een percentage dat de werkelijkheid beter benadert. In de hiervoor genoemde Conclusie zijn daar handvatten voor te vinden.

De NOB wijst er voorts op dat de rechtszaken met betrekking tot box 3 zich ook kunnen gaan herhalen bij artikel 4.14 Wet IB 2001 indien vastgehouden wordt aan een rendementspercentage dat geen relatie heeft met, noch een benadering vormt van de werkelijkheid. Bij afwezigheid van een tegenbewijsregeling is de regeling juridisch kwetsbaar.

18. Gedragseffecten

Ten eerste is van belang te constateren dat het conceptwetsvoorstel ten opzichte van het huidige systeem, bestaande verstoringen in het economische verkeer wegneemt c.q. vermindert. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het beleggen in obligaties door een box 3 belegger die op dit moment wordt aangeslagen voor een groter rendement dan daadwerkelijk wordt behaald.

¹⁷ Hoge Raad 13 januari 2023, nr. 20/01589, [ECLI:NL:HR:2023:26](#)

¹⁸ Hoge Raad, A-G Wattel, nrs. 23/00653 en 23/00654, [ECLI:NL:PHR:2023:655](#).

Immers, de essentie van het conceptwetsvoorstel is dat zo veel mogelijk wordt getracht het werkelijk rendement te belasten, zoals in box 1 en 2.

In de MvT (blz. 34) is voorts vermeld dat geen gedragseffecten worden verwacht. De NOB verzoekt nader toe te lichten waarop die stelling is gebaseerd. Juist nu nog vele parameters niet concreet zijn gemaakt (allemaal als 'PM' aangeduid) en onduidelijk is welke tarieven gelden in box 2 en box 3 alsook in de vennootschapsbelasting, kan hierover weinig concreets worden gezegd. Voorts is te verwachten dat eigenaren van onroerende zaken uitstelgedrag gaan vertonen qua onderhoud, verbetering en verduurzaming omdat deze kosten c.q. investeringen in het nieuwe box 3 stelsel wel in plaats van niet in aanmerking zijn te nemen bij bepaling van jaarwinst respectievelijk verkrijgingsprijs.

Mogelijke gedragseffecten kunnen zich naar de mening van de NOB bijvoorbeeld ook voordoen bij het blote eigendom en tweede woningen voor hoofdzakelijk eigen gebruik met een WOZ-waarde van 1.200.000 euro.

In de MvT (blz. 35) wordt verder opgemerkt dat de heffing van overdrachtsbelasting een drempel kan vormen voor het overdragen van onroerende zaken van box 2 naar box 3 of andersom. De NOB verzoekt de wetgever bij de invoering van het stelsel van werkelijk rendement, een ruime overgangsregeling op dat vlak te treffen. Bij de majeure wijziging in 2001 is dat ook gebeurd en ook nu gaat het om een majeure wijziging die gevolgen heeft voor de lange termijn en waarop belastingplichtigen in redelijkheid niet kunnen anticiperen nu nog bijzonder veel belangrijke elementen, parameters en tarieven onduidelijk zijn.

19. Europese aspecten

In het consultatievoorstel wordt bepaald dat aandeelhouders van familiebedrijven en startende innovatieve bedrijven in box 3 belast worden volgens het stelsel van vermogenswinst in plaats van vermogensaanwas. De NOB vraagt zich af of de mogelijke bevoordeling van deze categorie aandeelhouders kan worden gezien als een selectieve bevoordeling van de onderneming en daarmee mogelijk tot strijdigheid kan leiden tot verboden staatssteun (artikel 107 VWEU). Ingeval van mogelijke staatssteun moet dit worden genotificeerd bij de Europese Commissie ingevolge artikel 108 VWEU.

De NOB merkt hierbij op dat het enkele feit dat sprake is van een directe bevoordeling van de aandeelhouders en niet van de onderliggende ondernemingen niet betekent dat er geen sprake kan zijn van een indirecte bevoordeling van de onderliggende ondernemingen.

Zie daartoe o.a. de procedures in de zaken:

- Aer Lingus, Ryan Air¹⁹, waar het ging om een gedifferentieerd tarief van vliegbelasting die van verschillende passagiers werd geheven.
- Associazione italiana del risparmio gestito and Fineco Asset Management v Commission²⁰. Uit dit arrest volgt dat zal moeten worden onderzocht of er een indirecte bevoordeling van de betreffende ondernemingen plaatsvindt.

Kan in de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel worden toegelicht – gelet op de brief van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 12 juni 2023 – hoe dit wetsvoorstel zich verhoudt tot het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)? Meer in bijzonder hoe het wetsvoorstel zich verhoudt tot het eigendomsrecht neergelegd in artikel 1 Eerste Protocol EVRM en het discriminatieverbod van artikel 14 EVRM? De NOB wijst er op dat de stapeling van maatregelen die de verhuur van onroerende zaken beïnvloedt, ertoe kan leiden dat niet langer sprake is van een zogenoemd 'decent profit'.²¹

C. Tot slot

De NOB is uiteraard graag bereid deze reactie op het wetsvoorstel/internetconsultatie nader toe te lichten en daartoe in overleg te treden. Een afschrift van deze reactie wordt verzonden aan de staatssecretaris van Financiën en wordt op onze website gepubliceerd.²²

Over de NOB

De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) is opgericht in 1954. We zijn de beroepsvereniging van universitair opgeleide belastingadviseurs in Nederland en behartigen de gemeenschappelijke belangen van onze leden. We staan voor een excellente beroepsuitoefening door het aanbieden van opleidingen voor onze leden, het toepassen van onze code of conduct en de handhaving daarvan via onafhankelijk tuchtrecht. We vormen de brug tussen leden en maatschappij door de inzet van de bij onze leden aanwezige (praktijk)kennis over de volle breedte van het fiscale terrein. Deze kennis zetten we in om een bijdrage te leveren aan het maatschappelijke debat over belastingen.

¹⁹ HvJ EU 21 december 2016, zaken C-164/15 P en C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990.

²⁰ Gerecht van eerste aanleg 4 maart 2009, zaak T-445/05, ECLI:EU:T:2009:50, punten 131 en 132.

²¹ Zie bijvoorbeeld Hutten-Czapska versus Poland, arrest EHRM EHRM (Grand Chamber) 19 juni 2006, nr. 35014/97 (Hutten-Czapska v. Poland), EHRC 2006/105.

²² Meer informatie over de Commissie Wetsvoorstellen van de NOB leest u hier:

<https://www.nob.net/nob/commissies/commissie-wetsvoorstellen>.

